

Lepšie výsledky za verejné peniaze

Pre zlepšenie výsledkov slovenského verejného sektora a dosiahnutie vyrovnaného rozpočtu je potrebné vybudovať inštitúcie a pravidlá umožňujúce rozhodovanie na základe najvyššej hodnoty za verejné peniaze. Vládne analýzy aj nezávislé následné hodnotenia sa majú týkať kľúčových rozhodnutí v oblasti prevádzky, investícií, politik a regulácie, a pravidelnou revíziou má prechádzať celá výdavková strana verejných financií. Zlepšenie výsledkov pri verejných rozhodnutiach predstavuje najzásadnejšiu výzvu pre riadenie verejných financií a najväčší kvalitatívny posun Slovenska od prijatia eura.

Slovensko čelí výzvam. **Vo väčšine oblastí verejného sektora naďalej dosahujeme najmä z pohľadu kvality a efektívnosti podpriemerné výsledky** nielen voči vyspelým krajinám, ale aj voči susedom. Na vyrovnané verejné financie, ktoré dokážu v budúcnosti čeliť krízam a nepriaznivému demografickému vývoju, potrebujeme strednodobo znížiť skutočný rozdiel medzi ich príjmami a výdavkami o 2 percentá HDP (asi 1,5 mld. eur). Ďalšie peniaze môžeme potrebovať na rozvojové priority stanovené vládou.

Po kríze si Slovensko zásadne zreformovalo základný rámec verejných financií. Zvýšila sa ich transparentnosť, sprísnila sa pravidlá a posilnili inštitúcie na ich riadenie. Aj vďaka tomu dostala krajina pod kontrolu deficit a dlh nám už nerastie. No na dosiahnutie vyrovnaných verejných financií potrebujeme naďalej dodržiavať fiškálnu disciplínu a vyvinúť ďalšie reformné úsilie.

Zlepšiť výsledky verejného sektora a zároveň ušetriť verejné peniaze nebude jednoduché. Nízkovisiace ovocie konsolidácie sme už pozbierali. Nárast daňových sadzieb je nepravdepodobný, a spomaľuje ekonomickú aktivitu. Len boj proti daňovým únikom – hoci nevyhnutný – na vyrovnaný rozpočet nepostačí. Plošné škrtky vo výdavkoch zase nerozlišujú medzi zbytočnými a nevyhnutnými programami, a zmrazovanie investícií nás skôr či neskôr dobehne.

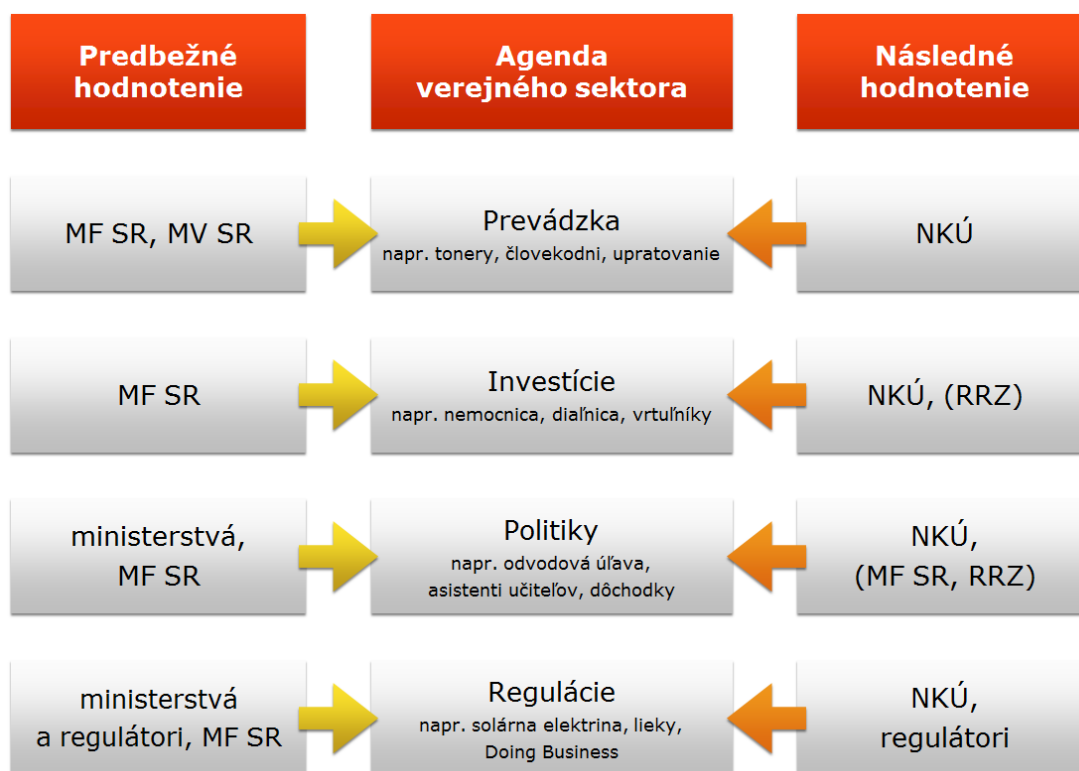
Pre lepšiu, úspornejšiu štát potrebujeme vedieť dopredu analyzovať a po istom čase transparentne vyhodnocovať, ktoré verejné rozhodnutia zvyšujú blahobyť spoločnosti a ktoré nie. Aby o nich bolo možné verejne diskutovať a informovane politicky rozhodovať.

Pre dôležité verejné rozhodnutia v konkrétnych prípadoch – od investícií po regulácie – nám však zatiaľ chýba podobný rámec, ako v prípade fiškálnych pravidiel a inštitúcií. Nevieme spoľahlivo, dôkladne a otvorene zhodnotiť možnosti, ako najlepšie a najefektívnejšie zaistiť bezpečnosť občanov, vyriešiť dopravu v Bratislave či okolí Prešova, ako ušetriť na nákupoch v nemocniciach, alebo férovo regulovať ceny elektriny. Ak chceme čo najskôr dosiahnuť životnú

úroveň najrozvinutejších krajín, potrebujeme si systém dobrého verejného rozhodovania podľa ich skúseností vybudovať.

Všetky rozhodnutia v oblasti prevádzky, investícií, politik a regulácií by mali byť v procese ich tvorby v rámci exekutívy **vyhodnocované z hľadiska prínosu k spoločenskému blahobytu**. Výsledky tohto hodnotenia musia byť ešte pred rozhodnutím k dispozícii verejnosti. Aby sme sa z dobrých, ale aj tých menej efektívnych opatrení, ktoré nenaplnili očakávania, dokázali poučiť, je nevyhnutné, aby výsledky verejných rozhodnutí boli **po istom čase hodnotené od vlády nezávislou verejnou inštitúciou** (v súčasnosti má na to mandát aj kapacita Najvyšší kontrolný úrad).

Základná schéma nového rámca pre hodnotenie verejných rozhodnutí môže byť nasledovná:¹

Stanovenie toho, ktorá z možností prináša najlepšiu hodnotu za verejné peniaze, je komplexným ekonomickým hodnotením. Vyžaduje si, na základe najlepšieho poznania a všetkých dostupných informácií, pri každom verejnom rozhodnutí:

- Pomenovať ciele.
- Identifikovať a popísať rôzne možnosti, ako ich dosiahnuť.
- Kvantifikovať všetky náklady a prínosy, v ich súčasnej hodnote, pre celú spoločnosť. Nielen formálne, účtovnícky a čiastkovo (len na vybranú skupinu občanov, iba na verejné financie, podnikanie, a pod.), ako je to v prípade doložiek vplyvov dnes.

¹ Na základe pripravovanej štúdie, ktorej autormi sú Ľudovít Ódor, Štefan Kišš a Martin Filko.

- Kvantifikovať neistotu, prostredníctvom modelovania alebo analýzy senzitivity.

Predmetom hodnotenia nemajú byť len konkrétne väčšie rozhodnutia, investície a politiky, ale **revíziou má pravidelne prejsť celá výdavková strana verejných financií, vrátane daňových výdavkov**. Počas revízie je potrebné klásť dôraz na dosahované výsledky, nie len vstupy či historické dôvody na financovanie aktivít. Revízie výdavkov sú štandardnou súčasťou rozpočtového procesu v rozvinutých krajinách, inšpirovať sa môžeme napríklad Veľkou Britániou či Holandskom.

Pri revíziách výdavkov sa máme porovnávať voči najlepším príkladom doma aj v zahraničí, verejne, na základe transparentných metodík a s dobrými údajmi. Všetky dáta vytvorené verejným sektorom, s výnimkou citlivých z hľadiska bezpečnosti alebo ochrany súkromia, by mali byť k dispozícii verejnosti v strojoivo čitateľnom tvare, na webe alebo cez štandardné aplikačné rozhrania.

Dlhšie trvajúce výdavky, regulácie a politiky majú mať pri svojom prvom schválení obmedzenú dobu platnosti, a ich pokračovanie má byť podmienené preukázaným dosahovaním výsledkov.

Podobne ako v prípade predchádzajúcej úspešnej reformy rámca verejných financií, **rozhodovanie na základe hodnoty za verejné peniaze potrebuje politickú podporu** (v ideálnom prípade široký politický konsenzus), posilnenie kapacity exekutívnych aj nezávislých inštitúcií, a pomoc zo strany slovenskej ekonomickej komunity.

Zlepšenie výsledkov pri verejných rozhodnutiach na základe analýzy hodnoty za verejné peniaze **predstavuje z nášho pohľadu najzásadnejšiu výzvu pre lepšie riadenie verejných financií a najväčší kvalitatívny posun Slovenska od čias prijatia eura**. Ako členovia Klubu ekonomických analytikov chceme iniciatívam v tomto smere v rámci našich možností poskytnúť intenzívnu pomoc a podporu.

V Bratislave 14.12.2015

Klub ekonomických analytikov

Klub ekonomických analytikov (KEA) je občianskym združením, ktoré má 41 členov a pozostáva z popredných ekonomických analytikov². Toto stanovisko podporilo 31 členov z 33, ktorí sa podieľali na hlasovaní.

Kontakt:

Juraj Kotian: juraj.kotian@erstegroup.com, +43 664 8389374 - predseda KEA

Peter Goliaš: goliaš@ineko.sk, +421 908 625347 - podpredseda KEA

Juraj Valachy: juraj_valachy@tatrabanka.sk, +421 914 373712 - podpredseda KEA

---

² <http://ineko.sk/kea/clenovia>